

Oponentský posudek

Disertační práce: Velká hra – Írán v mezinárodních vztazích 1798 – 1907
Jméno autora: PhDr. Patrik Girgle
Vedoucí práce: Prof. PhDr. Eduard Gombár, CSc
Oponent: Doc. PhDr. Jan Marek, CSc

V době, kdy se podle britského ministra obrany M. Edwardse ve světě odehrává Nová velká hra mocností o Írán, Střední Asii a Afghánistán, předkládá autor revidovanou verzi své zasvěcené historicko-politologické studie pojednávající o klasické Velké hře o tuto rozsáhlou asijskou oblast, která je jednou ze strategicky nejvýznamnějších, ale také z nejméně stabilních částí současného světa. Autor vyhověl připomínkám recenzenta a svou práci podle jeho doporučení v některých ohledech upravil a doplnil.

Předmětem jeho velmi aktuální studie je zkoumání dějin velmocenského soupeření Velké Británie a carského Ruska o vliv v tomto rozsáhlém regionu po celé 19. století. Za počátek zkoumaného období si autor vhodně zvolil Napoleonův vpád do Egypta (1798) a za jeho ukončení britsko-ruskou smlouvu o rozdělení vlivu v Persii (1907).

Cílem práce bylo podle autora nejen vylíčit soupeření obou velmocí z hlediska vnitropolitického vývoje za dynastie Qádžárovců v Persii samotné, ale také zhodnotit všechny souběžné historické, mezinárodně politické a ekonomické procesy, které konečnou podobu Velké hry ovlivňovaly. Lze říci, že tohoto cíle bylo úspěšně dosaženo.

Autor správně vystihl hlavní rysy složitého problému a svůj poměrně obsáhlý výzkumný program rozumně vymezil několika základními otázkami. V podstatě se táže, jaké byly geopolitické a historické předpoklady pro rozehrání Velké hry, jak tuto hru ovlivnilo chápání tzv. Východní otázky v Evropě a s ním spojená snaha evropských mocností o pronikání na území Osmanské říše a dalších islámských zemí, a jaká byla podstata imperiální a konfrontační strategie zahraniční politiky zúčastněných států. Nalézání odpovědí na tyto otázky představuje základní obsah jeho výzkumu.

Disertace je vhodně rozvržena a její vyvážená struktura svědčí o tom, že autor je s různými hledisky svého tématu velmi dobře obeznámen. Po krátkém úvodu, vysvětlujícím mimo jiné zvolenou metodu komparace a chronologického postupu, první kapitola analyzuje geopolitické a historické předpoklady Velké hry, a druhá rozebírá její počáteční fázi v první čtvrtině 19. století, kdy se ještě do ní snažila zasahovat Francie, a kdy Persie byla chápána jako nárazníkový stát k ochraně Indie.

Za nejvýznamnější a nejvíce přínosnou část práce považují kapitoly 3-5, které tvoří těžiště autorova výzkumu. V nich autor nejprve popisuje významné události v okrajových oblastech regionu (spor o Herát, neblahý výsledek první britsko-afghánské války) a posléze líčí vrcholné období hry (zhruba do konce 19. století), v němž především analyzuje ekonomické pronikání velmocí a další metody rozšiřování evropského vlivu v celé této oblasti. Závěr tvoří rozbor událostí na přelomu 19. a 20. století a výklad končí britsko-ruským vyrovnáním v roce 1907.

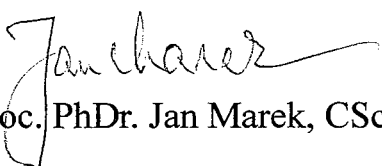
Ve své studii autor vychází z kritického hodnocení původních pramenů a ze základní diplomatické dokumentace, převážně britské, a také z úctyhodného množství sekundární literatury včetně časopiseckých článků, které jsou jediným zdrojem informací pro období dosud nezpracovaná v monografiích. Lze jen litovat, že ruské archívy nebyly dosud prozkoumány ani publikovány, takže nemohly být pro tuto práci použity. Zvláštní ocenění zaslouží, že autor použil i těžko dostupné zdroje v perštině.

K jednotlivostem nemám konkrétní připomínky. Práce je napsána velmi pečlivě, vyznačuje se jasnou a srozumitelnou formulací myšlenek a je prosta vyjadřovacích nepřesností. Po formální stránce je dokonalá. Výjimkou potvrzující pravidlo jsou některé transkripční dublety (afgánský-afghánský, Mešhed-Mašhad, Zemán-Zamán, Archangelsk-Archandělsk) a některé triviální gramatické chyby (mrzce nabité korunní klenoty, 22).

Zásadní přínos práce vidím v tom, že obsáhlé téma Velké hry na rozdíl od dosavadních dílčích studií osvětluje komplexně, na základě nejrůznějších hledisek, a pojímá je široce jako dějiny Persie a jejich styků s evropskými mocnostmi v 19. století.

Na závěr je nutno konstatovat, že podle mého názoru jde o práci vynikající, kterou by bylo možno uveřejnit tiskem, a která beze zbytku splňuje všechny požadavky kladené na disertační práce. Proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 18. srpna 2009.

Doc. PhDr. Jan Marek, CSc